

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

СОЦІАЛЬНЕ ПРОЄКТУВАННЯ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності
232 "Соціальне забезпечення"
другого (магістерського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2020**

УДК 316.4.063 (07.034)

C69

Укладач С. Ю. Гончарова

Затверджено на засіданні кафедри економіки та соціальних наук.
Протокол №10 від 10.03.2020 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Соціальне проектування [Електронний ресурс] : методичні
C69 рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності
232 "Соціальне забезпечення" другого (магістерського) рівня / уклад.
С. Ю. Гончарова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 49 с.

Наведено тематику практичних занять, практичні завдання за кожною темою навчальної дисципліни та методичні рекомендації щодо їхнього виконання. Запропоновано практичні завдання для оцінювання здобутих знань і набутих навичок. Подано практичні та семінарські заняття, що дозволяють поглибити і розширити теоретичні знання та практичні навички щодо застосування соціального проектування на рівні держави, регіону, міста, організації, опанувати методи та принципи управління соціальними проектами.

Рекомендовано для студентів спеціальності 232 "Соціальне забезпечення" другого (магістерського) рівня.

УДК 316.4.063 (07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2020

Вступ

Кризові соціально-економічні явища, що останнім часом спостерігаються в економіці країни, зумовлюють появу якісно нового підходу до вирішення соціальних проблем, який знаходить своє вираження у соціальному проєктуванні. Соціальне проєктування займає все вагомніше місце в розвитку українського суспільства, стає самостійною наукою.

На сьогоднішньому історичному етапі соціальне проєктування – це проєктування соціальних об'єктів, соціальних якостей, соціальних процесів і відносин за допомогою використання відповідних технологій. Особливістю соціального проєктування є його спрямованість на створення "соціальних об'єктів", якими можуть бути: соціальні відносини і взаємодії; соціальні умови та процеси; соціальні цінності і норми; соціальні інститути та структури.

Навчальна дисципліна "Соціальне проєктування" надає можливість студентам здобути знання місця та ролі соціальних проєктів і соціального підприємництва, їхнє значення для розвитку суспільства; основних методів, принципів і етапів соціального проєктування.

Навчальна дисципліна "Соціальне проєктування" належить до циклу нормативних дисциплін спеціальності 232 "Соціальне забезпечення". Вивчення навчальної дисципліни дає можливість студентові набути досвіду: використання теорії та практики управління соціальним підприємництвом; визначення організаційного, нормативно-правового й інвестиційного забезпечення соціального проєктування; організації, координації, реалізації та контролю соціальних проєктів і програм; організації та використання технології соціального проєктування й прогнозування; удосконалення проведення соціальної експертизи.

Мета навчальної дисципліни – вивчення студентами теоретичних засад і набуття практичних навичок соціального проєктування, які є необхідними для вільного володіння теорією та практикою створення соціальних проєктів, а також використання проєктного підходу до розв'язання соціальних проблем.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є системи, процеси організації соціальних зв'язків, взаємодій, включених у проєктну діяльність, що піддаються впливам суб'єктів проєктування та виступають підставою для впливу.

Предметом є теоретичні та практичні аспекти соціального проєктування як технології соціального управління.

Необхідною навчальною базою дисципліни є засвоєння знань з попередніх навчальних дисциплін таких як: "Мікроекономіка", "Макроекономіка", "Менеджмент", "Менеджмент у соціальній сфері", "Соціальна економіка та політика". У результаті вивчення цієї навчальної дисципліни, зокрема виконання практичних завдань, у студентів мають бути сформовані компетентності, тобто здатності фахівця на належному рівні виконувати професійні завдання, а саме:

здатність до організації та розвитку форм соціального підприємництва;

здатність оцінювати якість соціальних проєктів і програм;

здатність до розвитку напрямів соціальної відповідальності;

здатність використовувати інструментарій соціального проєктування та прогнозування для вирішення теоретичних і прикладних соціальних проблем;

здатність до проведення соціальної експертизи за: об'єктом, охоптом, способом взаємодії експертів, кількістю етапів експертизи, типом вирішуваних задач.

Мета практичних занять – це закріплення та поширення теоретичних знань з соціального проєктування та управління соціальними проєктами, набуття навичок і вмінь аналізувати та критично осмислювати соціальні проблеми, розробляти пропозиції щодо їхнього вирішення.

Користування методичними рекомендаціями до виконання практичних завдань сприяє набуттю студентами навичок: обирати організаційну структуру соціального підприємництва; аналізувати дані про соціальні процеси та соціальні проєкти через призму різноманіття моделей і концепцій; оцінювати ефективність використання соціальної відповідальності; використовувати технології діагностики та моделювання соціальних процесів і явищ за результатами прогнозування та організувати проєктну діяльність; аналізувати й оцінювати інформаційне, нормативно-правове та інвестиційне забезпечення соціальних проєктів, обґрунтовувати очікувані результати; володіти методикою підбору експертів, використовувати організаційні моделі та оцінювати ефективність соціальної експертизи.

Практичні заняття проводяться у формі семінарів, ділових ігор, вирішення ситуаційних і розрахункових завдань, а також колоквиумів.

Підготовка до семінарського заняття передбачає самостійну роботу студентів з опрацювання отриманих за темою семінару питань з викори-

станням додаткової літератури та інформації. Традиційна форма проведення семінарського заняття передбачає виступи студентів з доповідями, повідомленнями з кожного питання та обговорення дискусійних моментів. Керівну роль відіграє викладач, коментуючи виступи та роблячи висновки. Активна форма проведення семінарського заняття передбачає якісні зміни взаємовідносин викладача і студентів шляхом надання їм нової ролі. Викладачем здійснюється (на попередньому занятті) призначення ведучого, який має уважно ознайомитися з темою та заздалегідь розробити регламент семінару. Ведучому надається право призначити доповідачів, а також опонентів з кожного питання. Студенти також виконують функції оцінювання виступів, обґрунтовуючи свої рішення. Під час підведення підсумків оцінку дій учасників дає викладач.

Ділова гра – це також активна форма проведення практичного заняття, яка ґрунтується на моделюванні конкретної ситуації.

Заняття з розгляду ситуаційних завдань передбачають такі етапи: введення в ситуацію; вивчення її умов; активізація теоретичних і практичних знань; виконання завдання й ухвалення рішення; дискусія з обговорення та оцінювання ухваленого рішення.

Вирішення завдань є традиційною, але досить важливою формою проведення занять, що надає практичні навички роботи з кількісними та якісними показниками. Перед кожним практичним заняттям студент має самостійно повторювати лекційний матеріал, засвоювати формули, проробляти рекомендовану літературу. Окремі елементи вирішення завдань, які вимагають об'ємних розрахунків, можуть виконуватися студентами у межах самостійної роботи та з використанням MS Excel.

У процесі практичних занять здійснюється оперативний і поточний контроль засвоєння студентами навчального матеріалу.

Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів). Колоквіуми використовуються для організації модульного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегроване оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Використання методичних рекомендацій до виконання практичних завдань сприяє підвищенню ефективності практичної підготовки студентів.

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи соціального проєктування

Тема 1. Соціальне підприємництво та його роль у сучасній економіці

Мета – розширення й поглиблення знань щодо особливостей розвитку та переваг соціального підприємництва в світі та в Україні.

Ключові слова: підприємницька діяльність, соціальне підприємництво; соціальноорієнтований бізнес.

Семінарське заняття

1. Нормативно-правові засади соціального підприємництва.
2. Напрями соціального підприємництва в Харківському регіоні.
3. Соціальне підприємництво як інноваційний механізм вирішення питань суспільного розвитку.
4. Особливості розвитку та переваги соціального підприємництва.
5. Зарубіжний досвід соціального підприємництва (приклади).

Методичні рекомендації щодо підготовки до заняття

Підготовку до семінарського заняття слід здійснювати шляхом опрацювання літературних джерел [3; 8; 12; 15; 17; 20; 23; 24; 25; 26].

Практичне завдання

Наведіть приклади підприємств або організацій, які займаються соціальним підприємництвом, благодійністю, традиційним бізнесом і заповніть табл. 1.1.

Схема аналізу: назва, рік створення, мета і завдання діяльності, зміст діяльності; ознаки, за яким це підприємство можна віднести до соціального.

Відповідь обґрунтуйте. Зробіть висновки щодо загальних і відмінних рис кожного підприємства або організації.

Приклади підприємств, що займаються різними видами діяльності

Підприємства	Назва, рік створення	Мета і завдання діяльності	Зміст діяльності	Ознаки віднесення
Соціальне підприємство				
1.				
2.				
3.				
Благодійна організація				
1.				
2.				
3.				
Традиційний бізнес				
1.				
2.				
3.				

Методичні рекомендації до виконання завдання

Під час виконання завдання слід використовувати інформацію, наведену в табл. 1.2 та дані мережі Internet.

Основні відмінності соціального підприємництва від благодійної організації та традиційного бізнесу

Соціальне підприємство	Благодійна організація	Традиційний бізнес
Соціально-орієнтована структура	Соціально-орієнтована структура	Комерційна структура
Не залежить від зовнішніх джерел фінансування; необхідний тільки стартовий капітал	Залежить від зовнішніх джерел фінансування, донорів	Не залежить від зовнішніх джерел фінансування; необхідний тільки стартовий капітал
Отримує дохід від власної діяльності, метою якої є розв'язання конкретних соціальних проблем. Прибуток реінвестується	Отримує гранти та пожертви, які спрямовуються на розв'язання соціальних проблем. Немає прибутку	Отримує дохід від власної діяльності, метою якої є максимізація прибутку. Прибуток розподіляється серед акціонерів

Додаткові питання для самопідготовки

1. Сучасний стан соціального підприємництва в Україні.
2. Державна політика активізації підприємницької діяльності в Україні.
3. Проблеми соціального підприємництва в Україні.
4. Розвиток соціального підприємництва в Європі.
5. Інновації у соціальному підприємстві.

Тема 2. Сучасні підходи до соціального проєктування

Мета – набуття навичок соціального проєктування; розширення та поглиблення знань щодо особливостей розвитку та переваг соціального підприємництва в світі та в Україні.

Ключові слова: соціальне проєктування, ознаки соціальних проєктів; структура соціальних проєктів; управління соціальним проєктом.

Практичне заняття

- 2.1. Завдання "Діяльність благодійних фондів".
- 2.2. Ділова гра "Діамант цінностей".
- 2.3. Завдання "Методи та підходи до аналіз соціальних проблем".

2.1. Завдання "Діяльність благодійних фондів"

1. Розкрийте діяльність Міжнародного фонду "Відродження", використовуючи інформацію офіційного сайту. Наведіть приклади реалізованих ним соціальних проєктів спрямованих на надання соціальних послуг бенефіціарам соціальної роботи, конкретизуючи цільову групу / клієнтів та їхні проблеми на вирішення яких спрямовані проєкти.

2. Розкрийте діяльність Українського фонду "Благополуччя дітей", використовуючи інформацію офіційного сайту. Наведіть приклади реалізованих ним соціальних проєктів, спрямованих на надання соціальних послуг бенефіціарам соціальної роботи, конкретизуючи цільову групу / клієнтів та їх проблеми на вирішення яких спрямовані проєкти.

3. Розкрийте діяльність Міжнародного благодійного фонду "Карітас України", використовуючи інформацію офіційного сайту. Навести прик-

лади реалізованих ним соціальних проєктів спрямованих на надання соціальних послуг бенефіціарам соціальної роботи, конкретизуючи цільову групу / клієнтів та їхні проблеми, на вирішення яких спрямовані проєкти.

4. Розкрийте діяльність Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, використовуючи інформацію офіційного сайту. Навести приклади реалізованих ним соціальних проєктів спрямованих на надання соціальних послуг бенефіціарам (клієнтам) соціальної роботи, конкретизуючи цільову групу / клієнтів та їхні, проблеми на вирішення яких спрямовані проєкти.

5. Розкрити діяльність Українського фонду соціальних інвестицій, використовуючи інформацію офіційного сайту. Навести приклади реалізованих ним соціальних проєктів, спрямованих на надання соціальних послуг бенефіціарам соціальної роботи, конкретизуючи цільову групу / клієнтів та їхні проблеми, на вирішення яких спрямовані проєкти.

Методичні рекомендації до виконання завдання

Під час виконання завдання рекомендується заповнити табл. 2.1. У останні три рядки необхідно занести інформацію про самостійно знайдені благодійні фонди в Україні.

Таблиця 2.1

Характеристика діяльності благодійних фондів в Україні

Благодійні фонди	Реалізовані соціальні проєктів	Бенефіціари	Цільова група клієнтів	Фінансування
1. Міжнародний фонд "Відродження"				
2. Український фонд "Благополуччя дітей"				
3. Міжнародний благодійний фонд "Карітас Україна"				
4. Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) в Україні				
5. Український фонд соціальних інвестицій				
6.				
7.				
8.				

2.2. Ділова гра "Піраміда цінностей"

Методичні рекомендації до виконання завдання

Мета ділової гри – розширення та поглиблення знань у сфері діяльності комерційних і соціальних організацій, розуміння загального та відмінного в системах їхніх цінностей, дослідження на їхніх прикладах поняття соціальної відповідальності.

Правила гри

1. Викладач і студенти розглядають та аналізують поняття "цінностей" на прикладах різних організацій, установ.
2. Учасники гри розподіляються на підгрупи по 4 – 5 осіб у кожній. Кожна підгрупа працює 45 хвилин.
3. Кожна підгрупа обирає дві будь-які організації – комерційну та соціальну й отримує по два слайди "Піраміда цінностей" (рис. 2.1).

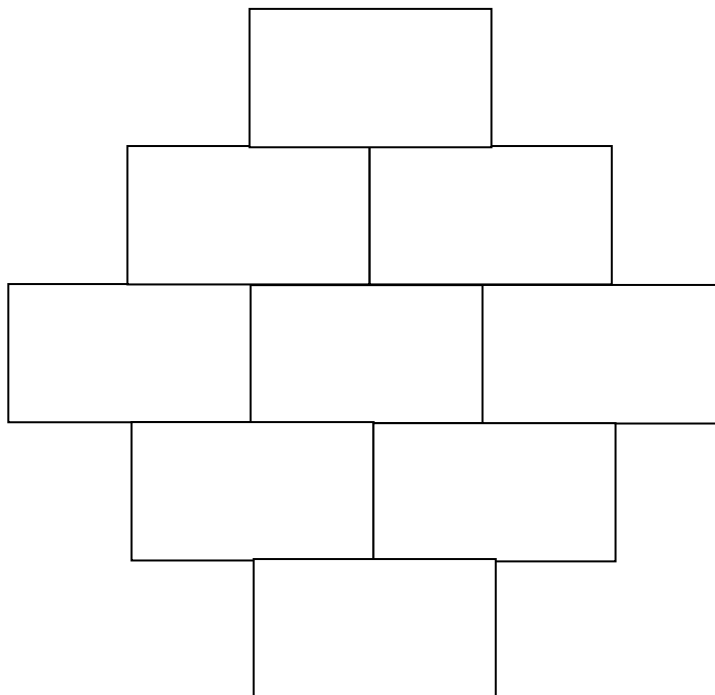

Рис. 2.1. Піраміда цінностей

Далі необхідно визначити дев'ять основних норм (цінностей), що мають бути покладені в основу створення системи корпоративних цінностей для організацій комерційного та соціального сектора.

Підгрупи проводять ранжування запропонованих норм, визначивши № 1 (найбільш важлива), № 9 (найменш важлива) норми і т. д., та порівнюють систему ціннісних орієнтацій комерційного і соціального секторів.

4. Результати роботи підгрупи заносяться на слайди.

5. Результати роботи презентуються представником кожної підгрупи протягом 10 – 15 хвилин з необхідними коментарями. Час на запитання та відповіді – 5 хвилин.

6. Викладач виконує функції консультанта. Узагальнювальний виступ викладача – 10 хвилин.

2.3. Завдання "Методи та підходи до аналізу соціальних проблем"

Під час проведення та організації соціальних досліджень найбільш складним завданням є визначення та обґрунтування проблеми, оскільки від неї залежить формулювання цілей дослідження, вибір джерел і методів збору інформації. Якщо визначити проблему одразу не вдається проводять попередні дослідження. Сформулюйте та конкретизуйте проблему соціального дослідження за наведеними ситуаціями:

проблема бідності в Україні й в світі;

рівень життя пенсіонерів;

аналіз молодіжного безробіття;

епідемії (пандемія) у світі.

Методичні рекомендації до виконання завдання

Діаграма Ішикави – графічний спосіб дослідження найбільш істотних причинно-наслідкових взаємозв'язків між чинниками та наслідками в досліджуваній ситуації або проблемі. Діаграма названа на честь одного з найбільших японських теоретиків менеджменту професора Каору Ішикава (Kaoru Ishikawa). Така діаграма дозволяє виявити ключові взаємозв'язки між різними чинниками та більш точно зрозуміти досліджуваний процес. Діаграма сприяє визначенню головних чинників, що роблять найбільш значний вплив на розвиток розглянутої проблеми, а також попередженню або усуненню дії цих чинників.

транспорт, клієнти, конкуренти та багато інших. Не існує "ідеального набору категорій". У кожному конкретному випадку підбираються групи категорій під конкретну проблему. Якщо в подальшому з'ясується, що головні категорії містять мало інформації (чинників), то їх можна об'єднати. Аналогічно, можна розділити категорії, у яких занадто багато інформації (чинників 1-го і 2-го рівнів) на частини, щоб діаграма краще сприймалася візуально.

4. Від кожного чинника 1-го рівня до центральної лінії проводяться похилі товсті лінії. Вони будуть основними "кістками" діаграми Ішикави. Чим ближче "кістка" розташовується до голови, тим вище ступінь важливості цього чинника.

5. Для кожної головної категорії визначаються і ранжуються всі можливі чинники 2-го рівня, що впливають на рішення завдань. Вони розподіляються за встановленими категоріями та вказуються на діаграмі у вигляді більш тонких "кісток", що примикають до основних "кісток" (2 – чинники 2-го порядку, "середні кістки"). Правило ранжирування ступеня впливу цих чинників теж саме – чим ближче ця кістка розташовується до "об'єкта" діаграми, тим вище ступінь важливості цього чинника.

6. Кожен з чинників деталізується на складові. Результати фіксуються у вигляді тонких "кісток" наступного, більш низького порядку (чинники третього порядку, "малі кістки"). Процес деталізації чинників триває до тих пір (іноді визначаються чинники четвертого, п'ятого порядку), поки не буде знайдена "коренева" причина.

7. Після побудови всієї діаграми проводиться аналіз відповідності чинників за пріоритетами; в разі необхідності проводяться перестановки.

8. З усього набору чинників виділяються найголовніші, від яких залежить не менше 80 % рішення завдання.

9. Проводиться аналіз чинників наявної проблеми. Діаграма Ішикави використовується як підґрунтя для складання плану взаємопов'язаних заходів, що забезпечують комплексне рішення поставленого завдання.

Під час побудови діаграми Ішикави дуже важливо зрозуміти, що є кореневої причиною.

Коренева причина – це та причина, розвиток якої призводить до небажаних результатів. Якщо виявити цю причину та усунути її, то це може запобігти негативним результатам розвитку процесу. Тобто пошуки кореневої причини зводяться до аналізу чинників джерела проблеми. У разі усунення виявленої кореневої причини можна усунути проблему.

Простий приклад того, як техніка "5 чому" дозволить провести аналіз і з'ясувати причину того, чому під час їзди на роботу осіб було оштрафовано за перевищення швидкості.

Я запізнився на роботу, тому їхав швидко. Чому?

Я прокинувся занадто пізно. Чому?

Будильник не спрацював. Чому?

Батарейки в будильнику сіли. Чому?

Я забув їх замінити. Це коренева причина.

Рішення: придбайте будильник з живленням від мережі або додайте нагадування на ваш мобільний пристрій про те, що треба періодично міняти батарейки в будильнику.

Контент-аналіз є методом збору кількісних даних про досліджуване явище або процес для наступної інтерпретації результатів з метою оцінювання та прогнозування дій політичних акторів.

Контент-аналіз широко застосовується не тільки під час проведення комунікативних кампаній, а і в аналітичних дослідженнях у сфері бізнесу, політичної аналітики та практики. За допомогою цього методу можливо визначити переважні напрями ЗМІ, рейтинг лідерів, фірм, організацій, виявити відношення ЗМІ до певних діячів, подій і т. д.

У процедурі контент-аналізу можна виділити кілька етапів.

Перший етап: визначення завдань, об'єкта дослідження, розроблення категоріального апарата, вибір якісних і кількісних одиниць контент-аналізу. На другому етапі складається кодова інструкція. У тексті відбираються індикатори обраних категорій дослідження. Третій етап – це кодування всього масиву досліджуваних текстів. На цьому етапі реалізується процес квантифікації, тобто переклад у цифровий вираз всієї сукупності досліджуваних текстів. Четвертим етапом є статистичне оброблення отриманих кількісних даних. Воно здійснюється вручну або на ЕОМ. Звичайно використовуються відсоткові й частотні розподіли, різноманітні коефіцієнти кореляцій і т. д. І, нарешті, на п'ятому етапі відбувається інтерпретація отриманих даних на основі аналізу контексту дослідження, верифікація даних. Дані можуть бути представлені за допомогою різноманітних графічних засобів – діаграм, графіків.

Проведення контент-аналізу вимагає попереднього розроблення наступних інструментів: класифікатора контент-аналізу (таблицю, в яку зведені всі категорії й одиниці аналізу); бланка контент-аналізу, в який мають бути включені загальні відомості про документ (автор, час видання,

обсяг), підсумки його аналізу (кількість вживання в ньому певних одиниць аналізу й висновки щодо категорій аналізу); реєстраційної картки або кодувальної матриці, де відзначається кількість одиниць рахунку, що характеризує одиниці аналізу; інструкції дослідникові; а також каталогу проаналізованих документів.

Під час визначення процедури контент-аналізу прийнято розрізняти: кількісний і якісний контент-аналіз; ненаправлений та спрямований контент-аналіз; фронтальний і рейдовий контент-аналіз. Кількісний контент-аналіз характеризується частотою появи в тексті певних характеристик. Якісний контент-аналіз, орієнтований на облік сполучення якісних і кількісних показників, найбільш ефективний для виявлення явних або схованих цілей суб'єкта. Ненаправлений пошук ґрунтується на гіпотезі, що деякі слова тексту можуть бути репрезентативні стосовно всього тексту. Ці слова мають часто зустрічатися в тексті й не носити функціонального характеру. Спрямований кількісний контент-аналіз передбачає попереднє складання переліку понять, що конкретизують кожну окрему траєкторію. У наш час ці методики практично не застосовуються самостійно, а слугують базою для наступних етапів дослідження.

Серед переваг методу контент-аналізу можна виділити: можливість уникнути впливу дослідника на досліджуваний об'єкт, високий ступінь вірогідності одержуваних даних (документи найбільш зручні для повторного огляду), можливість дослідження явищ в історичному контексті за допомогою аналізу документів минулого.

До складностей контент-аналізу відносяться такі. Вибір одиниць контент-аналізу залежить від вихідних методологічних принципів дослідників, які можуть не збігатися, у підсумку різні дослідники можуть виходити з різних одиниць аналізу. Експертні оцінювання дослідника залежать від загального рівня його підготовки та знання історичних реалій заданого періоду, що відіграє ключову роль під час зведення одиниць контент-аналізу в категорії. Особливу увагу варто приділяти перевірці авторства документа, його дійсності. Необхідно об'єктивно оцінювати ступінь доступності документів, уникаючи сліпої віри архівним матеріалам.

Іншим потужним методом є **івент-аналіз**. Це метод аналізу даних, що дозволяє впорядкувати і структурувати складні політичні процеси (прийняття нормативних актів, публічні заяви політиків, конфлікти) у вигляді низки подій. При цьому дані систематизуються за такими параметрами, як: суб'єкт-ініціатор; акція (що відбувається); суб'єкт-мішень (стосовно кого); дата; географічна локалізація.

Ефективність цього методу прямо залежить від банку даних. У наш час івент-аналіз застосовується під час вивчення конфліктних ситуацій, для аналізу процесу міжнародних переговорів, у сфері прогнозування, дозволяючи виявити об'єктивні тенденції політичної ситуації.

Методика івент-аналізу містить етапи, наведені далі.

Перший етап полягає в складанні банку даних або використанні вже наявних баз даних. Як джерела інформації використовуються офіційні документи, повідомлення, огляди новин, статистична інформація.

Другий етап полягає в розчленуванні інформаційного масиву на окремі одиниці спостереження та сортуванні даних відповідно до цілей дослідження. Найпростіший приклад – кодування за принципом: хто здійснює дію (свої, чужі); тип дії (вербальні, фізичні); ціль (ворожнеча, нейтралітет, співробітництво). Як суб'єктів найчастіше розглядають держави, політичні інститути, організації та політичних лідерів.

Третім етапом служить підрахунок результатів заповнення матричного класифікатора.

Четвертий етап передбачає аналітичні порівняння отриманих величин, що характеризують події на певному тимчасовому проміжку. Переважно порівнюють: події в рамках одного проміжку часу, але на різному просторі; події в рамках одного простору, але в різні проміжки часу; події в межах різних просторів на декількох тимчасових етапах.

П'ятий етап складається з верифікації отриманих результатів.

Переваги івент-аналізу полягають у високій об'єктивності, що робить методику однією з найбільш популярних основ для ухвалення рішень. Однак ця методика є трудомісткою та потребує високого рівня кваліфікації виконавців.

Запитання для інтерактивної дискусії

1. Наведіть приклади використання проектування у будь-якій діяльності.
2. Чим може бути соціальний проєкт для його автора: способом творчого самовираження; PR-кампанією на виборах; засобом заробітку грошей; способом спілкування з оточуючими?
3. Чи відчуваєте ви себе частіше суб'єктом або об'єктом соціального проектування? В чому це виражається?

4. Хто, на вашу думку, може сформулювати соціальне замовлення в місцевому співтоваристві?

5. Чим відрізняється соціальне замовлення від державного замовлення?

6. Наведіть приклади соціального прогнозування у будь-якій діяльності.

7. Наведіть приклади реалізації кожного з принципів соціального проектування в житті вашого регіону / міста / району.

8. Які форми громадянської освіти і для яких груп населення були реалізовані у вашому регіоні / місті / районі?

Додаткові питання для самопідготовки

1. Постановка цілей в соціальному проектуванні.
2. Формування завдань в соціальному проектуванні.
3. Участь держави у соціальному проектуванні.

Тема 3. Концепція соціальної відповідальності в контексті соціального підприємництва

Мета – набуття навичок визначення моделі соціальної відповідальності, оцінювання ефективності використання соціальної відповідальності на різних рівнях.

Ключові слова: соціальна відповідальність; концепція стійкого розвитку; види, категорії, моделі та рівні соціальної відповідальності.

Семинарське заняття

1. Причини актуалізації соціальної відповідальності в сучасному світі.
2. Еволюція ідеї корпоративної соціальної відповідальності.
3. Соціальна держава як провідний суб'єкт соціальної відповідальності.
4. Особливості прояву соціальної відповідальності бізнесу в українських реаліях.

5. Ключові індикатори соціальної відповідальності: їх критичний аналіз.

Методичні рекомендації щодо підготовки до заняття

Підготовку до семінарського заняття слід здійснювати шляхом опрацювання літературних джерел [10; 11; 14; 16].

Практичне заняття

3.1. Завдання "Теоретичний базис категорії "відповідальність".

3.2. Завдання "Нормативне забезпечення соціальної відповідальності".

3.3. Завдання "Програма соціальної відповідальності".

3.4. Завдання "Соціальна відповідальність ЗВО".

3.1. Завдання "Теоретичний базис категорії "відповідальність"

Розкрийте поняття "соціальна відповідальність", "корпоративна соціальна відповідальність", "корпоративна відповідальність", "відповідальність бізнесу", "громадянська відповідальність" та дотичні до них поняття за різним джерелами. Порівняйте, виявіть сутнісно подібне та відмінне. Оберіть найбільш точні та вдалі, на вашу думку, формулювання. Оформіть у вигляді таблиці.

На основі наукових публікацій [8, 10, 14] проаналізуйте структуру корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) та зміст її ключових елементів.

Виявіть суперечності у наукових підходах до розуміння наведеного феномену.

3.2. Завдання "Нормативне забезпечення соціальної відповідальності"

Проаналізуйте та систематизуйте національні й міжнародні закони та нормативні акти, що визначають соціальну відповідальність, її зміст, статус і роль в Україні та світі.

Завдання 3.3. "Програма соціальної відповідальності"

1. Опрацюйте книгу Г. Форда "Моє життя, мої досягнення". Проаналізуйте наявність, специфіку, особливості впровадження, ключові елементи соціальної відповідальності в корпорації "Форд" на початку 20 століття. Визначте особливості взаємодії бізнес-структур, держави та громадянських організацій в контексті соціальної відповідальності на наведеному історичному прикладі.

2. Складіть програму соціальної відповідальності для таких організацій:

- 1) установа комерційного банку;
- 2) фармацевтичне підприємство;
- 3) мережа продовольчих супермаркетів;
- 4) компанія з виробництва тютюнових виробів.

3. Дайте відповідь на запитання:

1) чи може для цих підприємств програма соціальної відповідальності бути типовою? Чому?

2) якщо в ній є універсальне ядро, яких аспектів соціальної відповідальності воно буде стосуватися?

3) що саме може призвести до наявності якісно відмінних пунктів у програмах цих підприємств?

4) яким чином розрізняються прояви соціальної відповідальності з боку трьох організацій: металургійного заводу, лікарні й університету? Виділіть характерні риси соціальної відповідальності кожної з організацій.

3.4. Завдання "Соціальна відповідальність ЗВО"

Визначте основні напрями соціальної відповідальності ЗВО (перед студентами, викладачами, суспільством, підприємствами; а також у зворотному напрямі) та, відповідно, заповніть табл. 3.1.

Для розуміння ролі ЗВО як соціально відповідального інституту необхідно розглянути функції, які він виконує через займане в суспільстві положення.

Напрями соціальної відповідальності ЗВО

Відповідальність перед	Напрями соціальної відповідальності	
	ЗВО	студентів
ЗВО		
студентами		
викладачами		
підприємствами		
суспільством (в т.ч. державою)		
Відповідальність перед	Напрями соціальної відповідальності	
	викладачів	підприємств
ЗВО		
студентами		
викладачами		
підприємствами		
суспільством (зокрема державою)		

Методичні рекомендації до виконання завдання

ЗВО – це окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей. ЗВО – це важливий соціальний інститут, у якому створюються суспільні блага (освітні послуги) та нормативи, зразки поведінки, взаємин у колективі та з зовнішнім середовищем – з зацікавленими сторонами (зовнішніми партнерами, клієнтами, органами влади).

Необхідно розглянути функції, які виконує ЗВО через своє місце в суспільстві:

1) відтворення суспільного інтелекту – надання суспільству освітніх послуг, направлених безпосередньо на обслуговування людини та його вільний розвиток;

2) підготовку висококваліфікованих кадрів – еліти суспільства як одного з вирішальних чинників розвитку системи освіти загалом, а також забезпечення науково-технічного та соціально-економічного прогресу;

3) формування ринку праці – створювані нові знання напряду впливають на ринок праці, заставляючи переоцінювати значення тих або інших професійних навиків, змінюючи кількісні та якісні вимоги до трудових ресурсів;

4) розвиток культури й норм поведінки (кодекс поведінки, логотип і фірмовий стиль, колективний договір, положення з оплати праці, винагородам та преміям), наявність і дотримання яких багато в чому визначає психологічний клімат у ЗВО та його ринкову капіталізацію;

5) стабілізацію соціальних стосунків – ЗВО виступає активним учасником соціальних взаємодій із зацікавленими сторонами та безліччю представників соціального середовища регіону, якому він знаходиться.

Запитання для інтерактивної дискусії

1. У чому полягає сутність соціальної відповідальності людини? Яким чином вона проявляється? Розкрийте форми прояву соціальної відповідальності людини.

2. З яких структурних елементів складається соціальна відповідальність як соціальний механізм контролю?

3. Яким чином соціальна відповідальність держави пов'язана з її функціями? Чи впливає якість державного управління на її соціальну відповідальність? Поясніть свою відповідь на прикладах.

4. У чому проявляється спільність і відмінність понять реальна та потенційна відповідальність? У чому проявляється подвійний характер відповідальності згідно з вченням Платона?

5. Які ознаки розкривають сутність соціальної відповідальності?

6. Яким чином пов'язані між собою соціальна відповідальність і соціальна безпека?

7. Чому соціальну відповідальність пов'язують із системою сталого розвитку?

Додаткові питання для самопідготовки

1. Екологічна відповідальність як складник соціальної відповідальності держави.

2. Основні положення Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Змістовий модуль 2

Методичні основи соціального проєктування

Тема 4. Технологія соціального проєктування

Мета – набуття навичок використання технологій діагностики та моделювання соціальних процесів і явищ, а також організації проєктної діяльності.

Ключові слова: технологія управління; проєктні ризики, проєктний фон, методи; соціальний проєкт.

Семінарське заняття

1. Використання соціального управління в соціальній сфері.
2. Управління соціальним проєктом: кадрове забезпечення.
3. Управління соціальним проєктом: формування команди проєкту.
4. Управління соціальним проєктом: оцінювання ризиків соціального проєкту. Управління проєктним ризиками.
5. Контроль і завершення робіт з проєктної діяльності.

Методичні рекомендації щодо підготовки до заняття

Підготовку до семінарського заняття слід здійснювати шляхом опрацювання літературних джерел [1; 2; 6; 7; 19; 23; 24; 25; 26] та додатку А.

Практичне заняття

- 4.1. Завдання "Визначення місії, візії та цінностей проєкту".
- 4.2. Завдання "Оцінювання впливу чинників макросередовища".
- 4.3. Завдання "Оцінювання чинників макросередовища за допомогою бального оцінювання".
- 4.4. Завдання "Оцінювання чинників макросередовища з використанням методики PEST-аналізу".
- 4.5. Завдання "SWOT-аналіз сфери соціальних послуг в Україні".

4.1. Завдання "Визначення місії, візії та цінностей проєкту"

Визначте мету, завдання, місію, візію та соціальні цінності для:

- 1) свого університету;
- 2) свого факультету;
- 3) реабілітаційного дитячого центру;
- 4) притулку для безхатків;
- 5) свого соціального проєкту.

Методичні рекомендації до виконання завдання

Місія, візія та цінності компанії – це необхідні складники соціального управління та проєктування.

Місія – генеральна мета (призначення) організації, чітко виражена причина та зміст її існування. На відміну від бачення місія характеризує тільки "сьогодення" організації: вид, масштаби діяльності, відмінності від конкурентів, залишаючи без уваги перспективи розвитку.

Візія (бачення) – це уявлення майбутнього, обґрунтоване прогнозами, експертними оцінюваннями (як зробленими власноручно, так і взятими з результатів досліджень зовнішніх компетентних джерел). Результатом є деяке уявлення про те, як буде змінюватися в майбутньому зовнішній світ у частині, що стосується обраної діяльності, та як буде розвиватися сама компанія, щоб зайняти гідне місце в цих майбутніх навколишніх умовах.

Соціальна цінність – це значимість явищ і предметів реальної дійсності з погляду їхньої відповідності або невідповідності потребам суспільства, соціальних груп чи особистості.

4.2. Завдання "Оцінювання впливу чинників макросередовища"

Виділіть чинники макросередовища з розряду демографічних, соціальних, економічних, природних, технологічних, які необхідно враховувати:

- а) виробнику реабілітаційних засобів;
- б) навчальному центру для осіб з інвалідністю;
- в) виробнику соціальних сортів хліба.

Проранжуйте важливість чинників макросередовища для кожного з перерахованих підприємств та організацій. Порівняйте отримані результати. Поясніть, чому для різних організацій результати ранжування можуть бути різними. Завдання наведіть у вигляді табл. 4.1.

Чинники макросередовища для різних організацій

Організація	Демографічні чинники	Соціальні чинники	Економічні чинники	Природні чинники	Технологічні чинники
1. Виробник реабілітаційних засобів					
2. Навчальний центр для осіб з інвалідністю					
3. Виробник соціальних сортів хліба					

4.3. Завдання "Оцінювання чинників макросередовища за допомогою бального оцінювання"

Проаналізуйте чинники макросередовища та визначте ступінь їхнього впливу на діяльність соціальної організації (табл. 4.2).

Таблиця 4.2

Характеристика чинників макросередовища

№ п/п	Чинник	Оцінка	Вага	Напрямок впливу	Результат
1	Інфляція	9	0,13	-	
2	Економічне зростання в країні	8	0,15	-	
3	Рівень політичної стабільності в суспільстві	7	0,06	+	
4	Рівень безробіття	8	0,13	-	
5	Рівень оподаткування	6	0,11	-	
6	Рівень доходів населення	6	0,12	-	
7	Наявність протекціонізму	6	0,12	-	
8	Рівень народжуваності	4	0,10	-	
9	Криміналізація суспільства	5	0,09	-	
10	Наявність лобістських груп у законодавчих органах влади	5	0,06	+	

4.4. Завдання "Оцінювання чинників макросередовища з використанням методики PEST-аналізу"

Проведіть аналіз чинників макросередовища для обраної соціальної організації, використовуючи методику PEST (побудуйте табл. 4.3, зробіть розрахунки).

Таблиця 4.3

PEST-аналіз чинників макросередовища

№ п/п	Чинники	Імовірність реалізації	Ступінь впливу	Зважена оцінка
	Політичні (P)			
	Економічні (E)			
	Соціальні (S)			
	Технологічні (T)			

Методичні рекомендації до виконання завдання

Метою PEST-аналізу є відстеження (моніторинг) змін макросередовища за чотирма вузловими напрямками і виявлення тенденцій, подій, невідконтрольних організації, але впливаючих на результати її діяльності та прийнятих стратегічних рішень.

Етапи проведення PEST-аналізу:

1) розробляється перелік зовнішніх чинників (від 2 до 6 у кожній групі), що мають високу імовірність реалізації та вплив на функціонування підприємства;

2) оцінюється імовірність реалізації кожної події для заданої організації шляхом присвоєння їй визначеної ваги від одиниці (найважливіше) до нуля (незначне). Сума ваг у кожній групі повинна дорівнювати 1;

3) дається оцінка ступеня впливу кожного чинника на діяльність організації за шкалою від -5 до 5: "5" – сильний позитивний вплив, "-5" – серйозна небезпека; "1" – відсутність загрози;

4) визначаються зважені оцінки шляхом множення ваги чинника на силу його впливу та підраховується сумарна зважена оцінка у кожній групі, яка вказує на ступінь готовності організації реагувати на поточні та прогнозовані чинники макросередовища.

4.5. Завдання "SWOT-аналіз сфери соціальних послуг в Україні"

Проведіть SWOT-аналіз сфери соціальних послуг в Україні.

Після проведення SWOT-аналізу доцільно відповісти на такі запитання:

чи існують суттєві переваги, на яких могла б ґрунтуватися стратегія розвитку системи соціальних послуг?

чи роблять слабкі сторони системи соціальних послуг її уразливою та чи позбавляють вони її існуючих можливостей та перспектив?

які загрози є найбільш суттєвими та як їм протидіяти?

Оберіть оптимальний сценарій її розвитку, з огляду на наведену далі інформацію.

В Україні існує інституційна структура системи соціальних послуг і соціального обслуговування. Прийнято низку законів та інших нормативно-правових актів, які регулюють діяльність зазначеної системи. Фінансування державних установ із надання соціальних послуг і соціального обслуговування здійснюється цілеспрямовано та в повному обсязі, цей напрямок системи соціального захисту громадян є захищеною статтею Державного бюджету України. Кадровий потенціал соціальних послуг сформовано. Втім, це формальні ознаки вітчизняної системи соціальних послуг. Державна система соціальних послуг настільки є недосконалою, що її недоліки багатократно перевищують ті позитивні сторони, які існують.

Вітчизняна система соціальних послуг характеризується надмірною централізацією та державною монополізацією надання соціальних послуг, вона залишилася орієнтованою на догляд соціально вразливих осіб у стаціонарних установах, переважно в будинках-інтернатах. Здавалося б, така значна кількість державних установ свідчить про увагу держави та суспільства до проблем соціально вразливих осіб. Насправді, бюджетне фінансування використовується здебільшого на утримання зазначених соціальних закладів із розрахунку на одну особу, а не на конкретну послугу споживача, що значно знижує якість соціальних послуг. Такий підхід нівелює потреби споживачів соціальних послуг стаціонарних установ і не дозволяє оптимально розподілити державні кошти.

Державна монополія у цій сфері не дозволяє використовувати альтернативні можливості у фінансуванні, розширенні спектру послуг, підвищувати їхню адресність і якість.

Високорозвинені країни вирішили цю проблему шляхом залучення представників недержавної сфери, які можуть надати соціальні послуги на дому, а не в стаціонарному закладі, що знаходиться далеко від оселі, рідних і близьких отримувача соціальних послуг. Система нестаціонарних закладів, де соціальне обслуговування осіб відбувається за місцем їхнього проживання, враховує:

- центри (денних послуг, тимчасового догляду, підтримки родин та опікунів, кризові, раннього втручання тощо);

- притулки (відкритого типу);

- моделі самостійного проживання у громаді (будинки групового проживання, мінігуртожитки, соціальний супровід проживання у власній квартирі тощо);

- профілактичні програми (попередження насильства в сім'ї, дитячої бездоглядності, соціального сирітства, інституалізації);

- програми фостерінгу (перебування, догляду, виховання в прийомних сім'ях);

- програми розвитку волонтерського руху у наданні соціальних послуг; інноваційні послуги на базі проектування установ тощо.

Як свідчить практика, такий підхід позитивно позначається на самопочутті та саморозвитку конкретної людини, на зміцненні родинних стосунків тощо. Проживання в стаціонарному закладі вважається доцільним лише в тому випадку, коли неможливо створити умови для його догляду на рівні громади – у біологічній або фостерній (прийомній) сім'ї чи незалежного проживання (індивідуального або групового) з підтримкою та соціальним супроводом.

В Україні, на відміну від інших країн світу, поки що слабо розвинута співпраця з недержавним сектором, із благодійними та релігійними організаціями. Органи державної влади не сприймають повною мірою громадянське суспільство як рівного партнера в системі організації та надання соціальних послуг і не готові передавати фінансові ресурси й частину повноважень у цій сфері недержавним громадським організаціям. Нині більшість вітчизняних центрів соціальних служб не співпрацюють або неефективно залучають ресурси недержавного сектора на місцях. Іншою причиною недостатнього залучення недержавних організацій є відсутність механізму ліцензування щодо надання соціальних послуг із боку державних органів виконавчої влади.

Водночас багато недержавних організацій мають досвід залучення додаткової фінансової та технічної допомоги з боку міжнародних донорів і організацій, приватного бізнесу, мають адаптовані новітні технології соціальної роботи та підготовлені людські ресурси. Отже, пріоритетною можливістю дієвого реформування вітчизняної системи соціальних послуг є роздержавлення соціальної сфери та децентралізація соціальних послуг, диверсифікація постачальників послуг усіх форм власності, залучення громадських, приватних і благодійних організацій на конкурсних засадах, що сприяє зменшенню нерівності громадян у доступі до соціальних, медичних, освітніх та інших служб, їхнє територіальне наближення до місця проживання людини.

Базовим напрямом покращення якості соціальних послуг є соціальне замовлення та ліцензування послуг. Система ліцензування добре зарекомендувала себе у Великобританії, Франції, Люксембурзі, Угорщині. Держава контролює та регулює діяльність соціально спрямованих установ, організацій, закладів і підприємств незалежно від форм власності та їхнього підпорядкування шляхом соціального замовлення та ліцензування, що зумовлює конкуренцію і стимулює до підвищення якості послуг. Це виявляється у контролі за умовами надання послуг, висуванні вимог до рівня кваліфікації працівників і якості надання соціальних послуг тощо.

Успішною практикою є відкрита інформація для потенційних клієнтів і зацікавлених осіб щодо переліку соціальних послуг та державних і недержавних установ, які їх надають у конкретній місцевості.

Запровадження індикаторів якості соціальних послуг – ще одна зовнішня можливість. Індикатори якості дають можливість оцінити вплив соціальних послуг на покращення життя отримувача конкретної послуги, а також здійснюється моніторинг ефективності діяльності соціальних служб і працівників тощо. Доцільно запозичити механізми здійснення державного та незалежного моніторингу якості послуг і оперативну систему санкцій за порушення якості.

Також позитивний досвід укладення соціального контракту щодо надання певних соціальних послуг. Така система відносин між державою та недержавними організаціями діє у багатьох європейських країнах. Наприклад, у Німеччині недержавні організації є найбільшими постачальниками соціальних послуг. Аналогічна система функціонує в Угорщині та Великобританії. Отримання контракту від місцевих органів влади є престижним для недержавних організацій, а тому організації конкурують між

собою за отримання таких контрактів. Створення зазначеної системи стане додатковим стимулом і для державних структур працювати більш ефективно, оскільки реальною буде загроза втратити бюджетне фінансування.

Заслуговує уваги застосування кращого закордонного досвіду в частині альтернативних джерел фінансування соціальних послуг шляхом переведення на самоокупність або фінансування за рахунок благодійних коштів. Основними загрозами реалізації в Україні позитивного європейського досвіду децентралізації соціальних послуг можуть бути: некомпетентність і неефективність системи державного управління; суперечливість нормативно-правової бази соціального спрямування, безсистемність і непослідовність у законодавчій сфері; схильність до корупції; ресурсний дефіцит (фінансово-економічний, управлінський, інституційний) одночасно з нераціональним його використанням; патерналістський світогляд значної частини громадян на соціальну політику; механічне застосування іноземного досвіду без врахування національних особливостей; відсутність аналізу соціальних наслідків під час ухвалення управлінських рішень.

Також треба враховувати нинішню складну ситуація в нашій державі, яка позначається на зниженні рівня життя громадян, зростанні соціальної нерівності, погіршенні стану фізичного та психічного здоров'я. Гуманітарні наслідки епідемії та збройного конфлікту на території Донецької й Луганської областей, соціальні проблеми вимушених переселенців та учасників АТО розширюють спектр осіб, які потребують тих чи інших соціальних послуг, що вимагає додаткових фінансових, кадрових й інших ресурсів, які могли б бути використані у процесі реформування системи соціальних послуг.

На основі отриманої матриці розробіть рекомендації.

Методичні рекомендації до виконання завдання

Метод SWOT-аналізу отримав свою назву від чотирьох слів: сили (strengths), слабкості (weakness), можливості (opportunities), загрози (threats).

SWOT-аналіз – це процес встановлення зв'язків між найхарактернішими особливостями проблеми, що аналізується, з метою кращого розуміння конкретної ситуації, для того аби визначити, які чинники можуть загрожувати розвитку, які є можливості, а також усвідомити переваги та недоліки.

Результати такого аналізу дозволяють змоделювати сценарії розвитку подій з метою обрання оптимального шляху вирішення тої чи іншої проблеми.

1 етап. Складання таблиці SWOT (табл. 4.4). Кількість елементів у кожній групі – від 4 до 10. Сильні сторони та можливості оцінюються за шкалою від 0 до 10, а слабкі сторони та загрози оцінюються за шкалою від –10 до 0.

Таблиця 4.4

Таблиця SWOT

Елемент	Бальна оцінка (від –10 до +10)
Сильні сторони: 1. 2. 3. 4. ...	
Усього (середнє арифметичне за групою)	
Слабкі сторони: 1. 2. 3. 4. ...	
Усього (середнє арифметичне за групою)	
Можливості: 1. 2. 3. 4. ...	
Усього (середнє арифметичне за групою)	
Загрози: 1. 2. 3. 4. ...	
Усього (середнє арифметичне за групою)	

2 етап. Для встановлення зв'язків між слабкими та сильними сторонами підприємства, загрозами і можливостями зовнішнього середовища будується матриця SWOT-аналізу (табл. 4.5).

Матриця SWOT-аналізу

Зовнішнє середовище Внутрішнє середовище	Можливості	Загрози
	1. 2. ...	1. 2. ...
Сильні сторони	Поле "СiМ" (сили та можливості)	Поле "СiЗ" (сили та загрози)
1. 2. ...		
Слабкі сторони	Поле "СлМ" (слабкості та можливості)	Поле "СлЗ" (слабкості та загрози)
1. 2. ...		

3 етап. Результати SWOT-аналізу є основою для аналізу, в ході якого визначається стратегічна позиція об'єкта дослідження.

У табл. 4.6 наведено основні стратегічні дії, актуальні для того чи іншого сполучення сил, слабостей, можливостей і погроз.

Таблиця 4.6

Матриця стратегічних дій

Зовнішнє середовище Внутрішнє середовище	Переважають можливості	Переважають загрози
	Переважають сильні сторони	Розвиток
Переважають слабкі сторони	Вдосконалення	Ліквідація проблем

На основі матриці стратегічних дій обирається оптимальний сценарій розвитку та прописуються шляхи його реалізації.

Запитання для інтерактивної дискусії

1. Опишіть ваш алгоритм вирішення складної проблемної ситуації та порівняйте його з алгоритмом створення соціального проєкту.

2. Які з етапів соціального проєктування викликають у вас найбільші труднощі?

3. Наведіть приклади прогнозування наслідків від реалізації соціальних проєктів у вашому регіоні/місті/районі.

4. Запропонуйте свій досвід використання навчальних методик у соціальному проєктуванні.

5. Чи доводилося вам стикатися з некомерційними організаціями, які використовують у своїй діяльності псевдо- та квазіпроєкти? Які наслідки застосування цієї технології для громадських організацій вашого регіону/міста/району?

Додаткові питання для самопідготовки

1. Структура управління соціальним проєктом. Кадрове забезпечення.

2. Оцінювання ризиків соціального проєкту. Управління проєктними ризиками.

3. Контроль та завершення робіт з проєктної діяльності.

Тема 5. Інформаційне, нормативно-правове та інвестиційне забезпечення соціального проєкту

Мета – набуття навичок проведення аналізу та оцінювання інформаційного, нормативно-правового та інвестиційного забезпечення соціальних проєктів, обґрунтування очікуваних результатів.

Ключові слова: інформаційний супровід; соціальна реклама; інвестиційне забезпечення; презентація проєкту; моніторинг і звітність.

Семінарське заняття

1. Позиціонування соціального проєкту в інформаційному просторі. Публічні презентації та інший профільний контент.

2. Медіаосвіта в соціальному підприємстві, внутрішні і зовнішні функції.

3. Життєвий цикл діяльності соціального підприємства та потреба в інвестуванні.

4. Інвестиційні площадки для соціальних підприємств.

Методичні рекомендації щодо підготовки до заняття

Підготовку до семінарського заняття слід здійснювати шляхом опрацювання літературних джерел [1; 2; 7; 9; 13; 16; 19; 21; 22; 26].

Практичне заняття

- 5.1. Завдання "Інвестування соціальної інфраструктури".
- 5.2. Завдання "Інвестування соціальних проєктів".
- 5.3. Завдання "Інвестування екологічної сфери".
- 5.4. Завдання "Розроблення рекламних продуктів".
- 5.5. Завдання "Соціальна та комерційна реклама".
- 5.6. Завдання "Роль соціальної реклами".
- 5.7. Завдання "Розвиток соціальної реклами".
- 5.8. Завдання "Правові основи соціальної реклами".

5.1. Завдання "Інвестування соціальної інфраструктури"

Перед інвестором стоїть питання інвестування коштів у три соціальні проєкти: освітній, медичний або екологічний. Рівень доходності буде залежати від соціально-економічної ситуації у державі: можлива стагнація, інфляція та стабільна ситуація. Відсотки залежно від економічної ситуації та виду інвестування наведені у табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Відсотки за цінними паперами, %

Ситуація	Стабільність	Стагнація	Інфляція
Соц. проєкти			
1. Освіта	12	6	3
2. Медицина	15	3	-2
3. Екологія	6,5	6,5	6,5
Імовірність доходу	0,5	0,3	0,2

5.2. Завдання "Інвестування соціальних проєктів"

Для фінансування соціального проєкту підприємцю потрібен кредит у сумі 900 тис. грн. терміном на один рік. Банк може позичити йому цю

суму під 18 % річних, або вкласти кошти в бізнес (інвестувати) зі 100-відсотковим поверненням суми, але під 12 % річних. З минулого досвіду відомо, що 5% таких клієнтів суму займу це повертають.

Необхідно вирішити питання про доцільність видачі кредиту соціальному підприємцю, використовуючи метод "дерево рішень".

5.3. Завдання "Інвестування екологічної сфери"

Корпорація знаходиться на території Південної Африки. Вона впроваджує один із своїх соціальних проєктів використання сонячних батарей. Розроблено два варіанти соціального проєкту відповідно до умов цього регіону: "1" і "2".

Прибутковість того, чи іншого проєкту використання сонячних батарей залежить від цін на нафту. Імовірність стабільних цін на нафту – 60 %, високих – 30 %, надто високих – 10 %. Для реалізації першого варіанта проєкту необхідна сума у розмірі 20 млн. грн., другого – 39 млн грн.

Розмір прибутків наведено в табл. 5.2.

Таблиця 5.2

Розмір прибутку корпорації, тис. грн

Варіант проєкту	Прибуток залежно від цін на нафту		
	стабільних	дуже високих	надто високих
1	50 000	73 000	500 000
2	138 000	-100 000	60 000

Використовуючи метод "дерево рішень", визначити, який з двох варіантів соціального проєкту використання сонячних батарей у Південній Африці забезпечить максимальний прибуток корпорації.

Методичні рекомендації до виконання завдання

Дерево цілей – це наочне графічне зображення підпорядкованості та взаємозв'язку цілей, що демонструє розподіл загальної (генеральної) мети або місії на підцілі, завдання та окремі дії.

Дерево рішень – це спосіб зображення правил в ієрархічній, послідовній структурі, де кожному об'єкту відповідає єдиний вузол, що дає

рішення. Під правилом розуміється логічна конструкція, наведена у вигляді "якщо ..., то ...".

Побудова "дерева рішень" – це один із популярних аналітично-графічних методів ухвалення рішень, який передбачає схематичне зображення проблеми прийняття рішення.

"Дерево рішень" є структурованою, побудованою за ієрархічним принципом сукупністю цілей системи, в якій виділені головна мета ("верхівка дерева"), підлегли їй цілі першого, другого і т. д. порядку цілі ("гілки дерева"). Рухаючись вздовж побудованих гілок і використовуючи розрахункові значення ймовірностей, оцінюється кожен шлях і вибирається менш ризикований. "Дерево рішень" дає керівникові можливість урахувати різні напрями дій, співвіднести з ними фінансові результати, скорегувати їх відповідно до визначеної ймовірності. Концепція очікуваного значення є невід'ємною частиною цього методу.

Моделювання завдання за допомогою побудови "дерева рішень" передбачає вибір з декількох альтернативних варіантів, коли кожен з них залежить від результату випробувань попереднього, суб'єктивних і об'єктивних оцінок результату непередбачуваних подій.

У загальному випадку використання цього методу передбачає виконання таких кроків:

- для кожного моменту часу t визначають проблему та всі можливі варіанти подальших подій;

- відкладають на дереві відповідну проблемі вершину і вихідні з неї дуги;

- кожній вихідній дузі приписують її грошову й імовірнісну оцінку;

- з огляду на значення всіх вершин і дуг розраховують імовірне значення критерію прибутковості;

- проводять аналіз імовірнісних розподілів отриманих результатів.

Приклад побудови "дерева рішень"

Експерту необхідно ухвалити управлінське рішення про доцільність реалізації проєкту M_1 або проєкту M_2 .

Проєкт M_2 більш привабливий, він забезпечує більший прибуток на одиницю продукції, разом з тим він дорожчий і вимагає великих накладних витрат (табл. 5.3).

Характеристики придбання станків

Показники	Накладні витрати (НВ), тис. грн	Операційний прибуток на одиницю продукції (ОП), тис. грн
Проект М ₁	1 500	20
Проект М ₂	9 100	24

Експерт оцінює можливі варіанти річного попиту на продукцію та відповідні їм імовірності у такий спосіб: $x_1 = 1\,200$ одиниць з імовірністю $p_1 = 0,4$; $x_2 = 2\,000$ одиниць з імовірністю $p_2 = 0,6$.

Для вирішення завдання необхідно визначити критерій оцінки, набір можливих дій, побудувати "дерево рішень", провести необхідні розрахунки для обґрунтування управлінського рішення.

Побудову "дерева рішень" наведено на рис. 5.1.

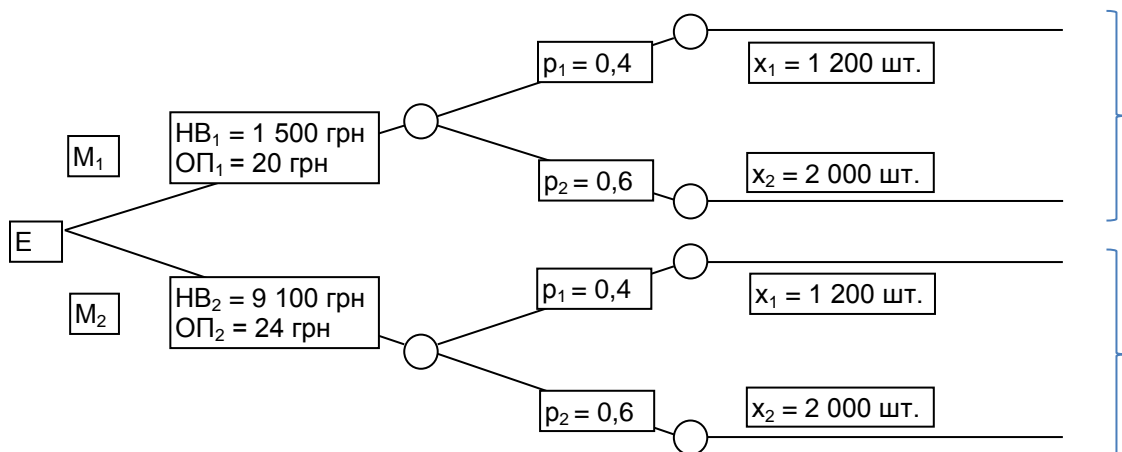

Рис. 5.1. Дерево рішень щодо вибору проекту

Оцінювання математичного очікування (E) прибутку за вузлами:

$$(1) = (1\,200 \times 0,4 \times 20) + (2\,000 \times 0,6 \times 20) - 1\,500 = 32\,100 \text{ тис. грн.}$$

$$(2) = (1\,200 \times 0,4 \times 24) + (2\,000 \times 0,6 \times 24) - 9\,100 = 31\,220 \text{ тис. грн.}$$

Висновок: реалізація проекту М₁ більш економічно доцільно.

5.4. Завдання "Розроблення рекламних продуктів"

Розробіть рекламні продукти на соціальну тематику (не менше трьох).
Теми для виконання цього виду роботи: епідемія в країні та в світі; боротьба з наркоманією та тютюнопалінням; проблеми екології; проблеми збереження миру. Може бути обрана індивідуальна тема.

5.5. Завдання "Соціальна та комерційна реклама"

Заповніть табл. 5.4. Зробіть висновки.

Таблиця 5.4

Спільність та відмінність соціальної та комерційної реклами

Соціальна реклама та комерційна реклама	
Спільність	Відмінність

5.6. Завдання "Роль соціальної реклами"

Підготуйте аналіз статті, присвяченої висвітленню ролі соціальної реклами в житті сучасного суспільства.

5.7. Завдання "Розвиток соціальної реклами"

Заповніть табл. 5.5. Зробіть висновки.

Таблиця 5.5

Історичні етапи розвитку соціальної реклами

Історична епоха	Країна	Рекламні форми	Рекламні засоби

5.8. Завдання "Правові основи соціальної реклами"

Заповніть табл. 5.6. Зробіть висновки.

Таблиця 5.6

Правові основи функціонування соціальної реклами в країнах світу

Країна	Законодавча база

Методичні рекомендації до виконання завдання

Соціальна реклама – це вид комунікації, орієнтований на притягнення уваги до актуальних проблем суспільства та його моральних цінностей. Соціальною рекламою вважається інформація будь-якого виду, розповсюджена у будь-якій формі, яка спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і розповсюдження якої не має на меті отримання прибутків.

Буклет – це один з найпопулярніших видів поліграфічної продукції. Буклет є двостороннім, різнокольоровим рекламним матеріалом з двома або більше згинами.

Плакат (постер) – це друковане неперіодичне видання, основною функцією якого є ознайомлення перехожих зі своїм змістом, швидко і здалеку. Плакат повинен бути простим, зрозумілим і виразним.

Додаткові питання для самопідготовки

1. Страхування діяльності соціальних підприємств.
2. Підготовка інвестиційного меморандуму.

Тема 6. Соціальна експертиза та оцінювання соціальних проєктів

Мета – оволодіння методикою підбору експертів, використання організаційних моделей та оцінювання ефективності соціальної експертизи.

Ключові слова: соціальна експертиза; функції експертизи; методи; моделі; експертний висновок.

Семінарське заняття

1. Теоретичні основи соціальної експертизи: її поняття та мета.
2. Об'єкти соціальної експертизи. Предметна сфера соціальної експертизи.
3. Практичне значення соціальної експертизи у соціальній роботі. Види експертиз. Функції соціальної експертизи.

4. Принципи організації соціальної експертизи. Завдання та зміст робіт з організації експертного оцінювання.

5. Вимоги, що висуваються до експерта для проведення соціальної експертизи. Умови роботи експертів.

Підготовку до семінарського заняття слід здійснювати шляхом опрацювання літературних джерел [3; 5; 10; 16; 18; 19; 21; 23; 24; 25; 26].

Практичне завдання

1. Здійсніть порівняльну характеристику соціальної експертизи й інших видів експертиз на прикладі конкретних експертиз за вибором студента.

2. Здійсніть аналіз нормативного забезпечення державної та громадської соціальної експертизи на основі вивчення одного з нормативних і правових документів про проведення соціальної експертизи на державному, регіональному або місцевому рівні (за вибором студента).

3. Проведіть аналіз організації процесу соціальної експертизи стосовно розподілення функцій суб'єктів експертизи, можливостей реалізації різноманітних організаційних моделей.

4. Обґрунтуйте та сформулюйте вихідні положення для проведення соціальної експертизи: об'єкт експертизи (соціальний проєкт, нормативний і правовий акт, соціальна програма тощо); мета соціальної експертизи; учасники соціальної експертизи (замовник-організатор-виконавець); організаційна модель соціальної експертизи.

5. Оберіть доречні методи проведення експертизи обраного об'єкта; оберіть види експертних оцінювань, які будуть використані у межах обраних методів.

6. Сформууйте пакет підсумкової документації проведеної експертизи; визначте основні змістовні положення результатів цієї експертизи; запропонуйте можливі варіанти оцінювання якості результатів експертизи.

Методичні рекомендації до виконання завдання

Соціальна експертиза – це технологія всебічного оцінювання стану соціального об'єкта та розроблення практичних рекомендацій за темою оцінювання.

Соціальна експертиза – це спеціалізована та нормативно оформлена процедура отримання інформації про соціальний об'єкт або спеціальна методика формування оцінки про характер його функціонування за допомогою опитування фахівців, експертів. Вона охоплює не тільки розгляд або вивчення будь-яких питань, проблем або рішень, для яких потрібні спеціальні знання, але й вироблення на їхній основі мотивованого і аргументованого висновку або наукового обґрунтування.

Класифікація основних видів соціальної експертизи:

- за об'єктом експертизи (науково-технічна, господарсько-економічна, соціальна, політична, організаційно-управлінська, юридична, судова);
- за охоптом об'єкта експертизи (аспектна, комплексна);
- за способом взаємодії експертів (на основі особистої взаємодії експертів, без особистої взаємодії експертів);
- за ступенем інформування експертів (з інформуванням експертів, без інформування експертів);
- за кількістю турів (фаз) експертизи (однорівнева, багаторівнева);
- за ступенем формалізації процедур експертизи (нормативна, вільна);
- за типом вирішуваних експертних завдань (оціночна, класифікаційна, ранжувальна, інноваційна, змішана) та інші.

Функції соціальної експертизи та їхні характеристики:

- діагностична функція – огляд стану соціального об'єкта в момент дослідження;
- інформаційно-контрольна функція – дослідження інформації про соціальний об'єкт і його оточення з метою встановити її достовірність та внести відповідні корективи, якщо інформація містить перекощення;
- прогностична функція – виявлення можливих станів соціального об'єкта в коротко-, середньо- і довгостроковій перспективі та можливих сценаріїв досягнення об'єктом цих станів;
- проектувальна функція – вироблення рекомендацій з тематики експерти соціального об'єкта для соціального проектування й ухвалення управлінських рішень.

Потреба в проведенні соціальної експертизи виникає кожного разу, коли рішення нормативного характеру (ухвалене або підготовлене до ухвалення) може позитивно або негативно позначитися на життєдіяльності людей; при цьому у органу, що ухвалює рішення, немає ясності ситуації; є намір розв'язати проблему; є декілька рішень (проектів), які суперечать одне одному та вимагають наявності зовнішнього арбітра, щоб вибрати якнайкращий варіант.

Мета соціальної експертизи – встановлення відповідності діяльності органів державної влади й інших владних інститутів соціальним інтересам громадян і завданням соціальної політики, а також формування пропозицій щодо досягнення цієї відповідності.

Соціальна експертиза є дослідженням, проведеним фахівцями (експертами). Дослідження охоплює діагностику стану соціального об'єкта, встановлення достовірності інформації про нього і його довікллі, прогнозування його наступних змін та впливу на інші соціальні об'єкти, а також вироблення рекомендацій для ухвалення управлінських рішень і соціального проєктування в умовах, коли дослідницьке завдання важко формалізується.

Конкретна мета соціальної експертизи формулюється шляхом визначення таких завдань, які вона покликана вирішувати:

дати аргументований висновок про відповідність нормативних правових актів і діяльності органів державної влади, рішень та діяльності органів місцевого самоврядування і т. д. положенням соціальної політики;

виявити положення документів або факти діяльності, які можуть мати негативні соціальні наслідки, й оцінити можливі масштаби таких наслідків;

оцінити проєкти нормативних правових актів, соціальні проєкти та програми на предмет відповідності законним інтересам громадян і подати висновок про доцільність і допустимість їхньої реалізації;

внести пропозиції щодо вирішення виниклої соціальної проблеми управлінських рішень.

Круглий стіл "Організація соціальної експертизи"

Для обговорення пропонуються такі питання:

1. Організаційна схема проведення соціальної експертизи. Завдання та зміст робіт з організації експертної діяльності.
2. Визначення умов роботи експертів.
3. Підготовка результатів соціальної експертизи.

Методичні рекомендації до виконання завдання

Круглий стіл (зустріч за круглим столом) – це нарада, учасники якої розміщуються навкруги спеціально підготовленого круглого столу. Таке розташування підкреслює рівність прав кожного представника або

кожної делегації, яка бере участь в цьому заході. У більш ширшому розумінні круглим столом називають зустріч рівноправних сторін – представників організацій (державних, наукових, громадських) з метою визначення стратегії діяльності та співпраці в певному напрямі або сфері.

Етапи проведення круглого столу:

1. Підготовчий, який містить:

вибір проблеми (проблема має бути гострою, актуальною, такою, що має різні шляхи вирішення);

підбір модератора (модератор керує проведенням круглого столу, а тому має на високому рівні володіти мистецтвом створення довірливої атмосфери, підтримки дискусії);

підбір диспутантів (склад учасників круглого столу може бути розширено шляхом залучення представників різних організацій);

підготовка сценарію (заздалегідь спланований сценарій дозволяє уникнути спонтанності та хаотичності).

2. Дискусійний етап, який містить:

виступ модератора, в якому дається визначення проблем і понятійного апарату, встановлюється регламент, правила спільної технології проведення заняття. До спільних правил комунікації відносяться рекомендації такого характеру: уникай загальних фраз; орієнтуйся на мету; слухай; будь активним у бесіді; коротко висловлюй думку; здійсни конструктивну критику; не допускай образливих зауважень на адресу співрозмовника.

Для ведучого також існують певні правила:

під час проведення "інформаційної атаки" він має діяти директивно, жорстко обмежуючи в часі учасників круглого столу;

виявляти наявні думки щодо поставленого питання та акцентувати увагу на оригінальних ідеях;

слідкувати, щоб учасники висловлювалися в певному порядку, оперуючи переконливими фактами;

рекомендується формувати додаткові запитання з метою підтримки гостроти дискусії (Що ви особисто думаєте про це? Можете ви навести аналогічний приклад з практики? Як би ви це оцінили? Які наслідки вирішених проблем?).

Підводити мініпідсумки за результатами виступів і дискусії.

3. Завершальний етап містить:

підведення завершальних підсумків ведучим;
вироблення рекомендацій або рішень, прийняття резолюції;
визначення спільних результатів заходу, що проводиться.

Круглі столи – це демократичний варіант проведення інтенсивних дискусій, він є складовою частиною практичного заняття, який дає можливість усім слухачам взяти участь в обговоренні тієї чи іншої проблеми.

Додаткові питання для самопідготовки

1. Класифікація методів соціальної експертизи.
2. Методи і прийоми оброблення експертної інформації.
3. Інституційно-правові засади соціальної експертизи.

Рекомендована література

Основна

1. Безпалько О. В. Соціальне проектування : навч. посіб. / О. В. Безпалько. – Київ : Знання, 2010. – 127 с.
2. Петренко Н. О. Управління проектами : навч. посіб. / Н. О. Петренко, Л. О. Кустіч, М. О. Гуменюк. – Київ : ЦУЛ, 2017. – 244 с.
3. Соціальна економіка : навч. посіб. / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Ю. В. Сотникова, Н. В. Аграмакова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 275 с.
4. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи : навч. посіб. / В. М. Шахрай. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 464 с.

Додаткова

5. Агарков О. А. Соціальна реклама як напрям реалізації соціально-політичного маркетингу / О. А. Агарков // Грані. – 2011. – № 5. – С. 128–131.

6. Азарова Т. В. Технологія оцінки соціальних програм та проєктів / Т. В. Азарова, Л. К. Абрамов. – Кіровоград : ІСКМ, 2007. – 100 с.
7. Бондаренко Ю. В. Оцінка соціальних проєктів та програм як інструмент ефективного управління недержавною некомерційною організацією / Ю. В. Бондаренко. – Київ : Знання, 2006. – 127 с.
8. Гончарова С. Ю. Соціальне підприємництво: сутність, ознаки та місце у діяльності сучасних домогосподарств / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк, А. Б. Гончаров // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – Херсон, 2017. – № 27/2. – 125–130.
9. Горовий В. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс / В. Горовий ; за наук. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : НБУВ, 2010. – 360 с.
10. Грищук В. К. Соціальна відповідальність : навч. посіб. / В. К. Грищук. – Львів : ЛьвДУВС, 2012. – 152 с.
11. Єлагін В. П. Соціальна політика. Теоретико-методологічні та концептуальні підходи : підручник / В. П. Єлагін. – Харків : Магістр, 2010. – 400 с.
12. Захарчин Г. М. Основи підприємництва: культура, технологія, відповідальність : навч. посіб. з грифом МОН / Г. М. Захарчин, О. В. Юринець. – Київ : Знання, 2011. – 254 с.
13. Інформатизація і модернізація соціокультурної сфери суспільства: взаємодія та розвиток : [монографія] / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : НБУВ, 2013. – 184 с.
14. Колот А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів / А. М. Колот // Економічна теорія. – 2013. – № 4. – С. 5–26.
15. Колот А. М. Підприємництво: організація, ефективність, бізнес-культура : навч. посіб. / А. М. Колот, І. М. Репіна, О. В. Щербина. – Вид. 3-є, без змін – Київ : КНЕУ, 2010. – 444 с.
16. Ламбаева И. А. Социальная работа за рубежом : учеб. пособ. / И. А. Ламбаева. – Москва : Изд-во ВСГТУ, 2000. – 112 с.
17. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін : посіб. / А. О. Корнецький, М. А. Гончарова, В. Я. Назарук та ін. – Київ: ТОВ "ПІДПРИЄМСТВО "ВІ ЕН ЕЙ", 2017. – 188 с.
18. Олтаржевський Д. О. Соціальна реклама : навч. посіб. / Д. О. Олтаржевський. – Київ : Центр вільної преси, 2016. – 120 с.

19. Технології соціальної роботи : навч. посіб. / В. М. Шахрай. – Київ : ЦУЛ , 2006. – 462 с.

20. Шаповалова Т. Соціальне підприємництво і фандрейзинг : навч. посіб. / Т. Шаповалова. – Київ : МФСА: 2016. – 186 с.

Інформаційні ресурси

21. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

22. Інститут демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України. – Режим доступу : <http://www.idss.org.ua>.

23. Найкращі соціальні проєкти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forum.o2.ua>.

24. Соціальне підприємництво в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://socialbusiness.in.ua>.

25. Українського фонд соціальних інвестицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://usif.org.ua>.

26. Український форум благодійників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ufb.org.ua/sektor-blagodijnosti/filantropija-u-sviti/trendi/trend-2.htm>.

Додатки

Додаток А

Технологія розроблення соціального проєкту

1. Ідентифікація соціального проєкту:

сформулювати назву соціального проєкту;

сформулювати мету, завдання соціального проєкту, його місію, візію та цінності;

здійснити опис сучасного стану проблеми, на вирішення якої спрямовано проєкт;

визначити та обґрунтувати цільову групу / клієнтів, на яких спрямовано проєкт, проаналізувати характер їхніх потреб (під цільовою групою слід розуміти людину чи групу людей, чиє становище породжує ідею виникнення проєкту та які згодом виступають безпосередніми споживачами результатів реалізації проєкту);

розглянути нормативно-правові аспекти впровадження соціального проєкту (відповідність законодавству).

Під час оцінювання проєктних пропозицій значну увагу приділяється тому, чи сприятиме реалізація соціального проєкту досягненню загальних цілей розвитку держави, регіону, міста тощо. Тому під час підготовки проєктної пропозиції слід зосереджуватися не лише на досягненні локальних цілей тієї чи іншої організації, а й приділяти увагу загальним цілям, які знаходяться за межами прямих бенефіціарів.

2. Загальний опис соціального проєкту:

обґрунтувати проєкт (пояснити, яким чином запропонований проєкт дозволить вирішити зазначену проблему, обґрунтувати зв'язок між проблемою, цілями та заходами проєкту), навести аналогічні або схожі проєкти (використання діаграми Ішикави);

розробити план заходів відповідно до поставлених завдань, вказати терміни впровадження соціального проєкту (діаграма Ганта), зазначити необхідні для реалізації соціального проєкту ресурси); кожен захід має містити опис обсягу робіт, який необхідно виконати, тривалість виконання, враховуючи дату початку та завершення (місяць і рік), очікувані витрати та відповідальних осіб. Приклади заходів: проведення тендеру;

підписання контрактів щодо надання послуг і здійснення відповідних поставок; роботи з будівництва; налаштування обладнання; отримання певних дозволів; здача об'єкта в експлуатацію; початок роботи об'єкта та його функціонування тощо (рекомендовано не більше 8 заходів);

запропонувати структуру управління проектом (описати адміністративну та організаційну структуру проекту, що передбачає управління проектом і коштами впродовж усього терміну реалізації проекту). Схема організаційної структури проекту за необхідністю може бути включена до проектної пропозиції як додаток.

3. Фінансове обґрунтування соціального проекту:

провести розрахунок очікуваної вартості проекту та термінів його реалізації (джерелами фінансових ресурсів можуть виступати: інвестори, донори, спонсори, внески приватних осіб та ін.);

провести розрахунок фінансово-економічних очікуваних результатів та навести перелік соціальних ефектів від реалізації соціального проекту.

Розрахунок економічної ефективності соціального проекту слід здійснювати з використанням індексу дохідності, періоду окупності, чистого дисконтованого доходу чи рентабельності проектних заходів. Окремо слід подати соціальну ефективність запропонованого соціального проекту.

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи соціального проектування	6
Тема 1. Соціальне підприємництво та його роль у сучасній економіці.....	6
Тема 2. Сучасні підходи до соціального проектування.....	8
Тема 3. Концепція соціальної відповідальності в контексті соціального підприємництва	17
Змістовий модуль 2. Методичні основи соціального проектування	22
Тема 4. Технологія соціального проектування	22
Тема 5. Інформаційне, нормативно-правове та інвестиційне забезпечення соціального проєкту	32
Тема 6. Соціальна експертиза та оцінювання соціальних проєктів.....	38
Рекомендована література.....	43
Основна	43
Додаткова	43
Інформаційні ресурси	45
Додатки.....	46

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

СОЦІАЛЬНЕ ПРОЄКТУВАННЯ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності
232 "Соціальне забезпечення"
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Гончарова** Світлана Юріївна

Відповідальний за видання *Г. В. Назарова*

Редактор *А. С. Ширініна*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2020 р. Поз. № 83 ЕВ. Обсяг 49 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*